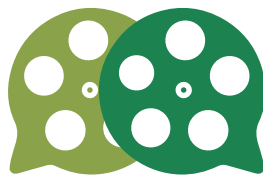

פורום קרן כדר

מתווה לתוכנית שיעורים סביב הסרט "פתח את הפה"

פיתוח תוכן: הדס גלבוע קריידלמן

פורום קרן כדר

מטרות התוכנית

התלמידים יחשפו לקולנוע דוקומנטרי ויקבלו כלים להבנה קולנועית בסיסית וצפייה מושכלת. התלמידים יכירו את האתגרים סביב חיים בפריפריה החברתית של ישראל בכלל ובלוד בפרט. הסרט יעורר חשיבה ביקורתית סביב השאלה האם אמנות וחינוך יכולים לייצר תיקון ושינוי חברתי. הפעילות תייצר דיון ושיח פתוח ומקדם. הקולנוע ישמש ככלי להתמודדות עם סוגיות חברתיות מורכבות בכיתה.

על הסרט

בימוי ותסריט: תמרה ממון
ישראל | 2019 | 58 דקות

עומר, יזן ומוחמד, הם שלושה נערים בני 12 מהעיר לוד, הנמצאים בשנתם האחרונה בבית הספר היסודי, בשנה זו כל אחד מהם יעבור חוויה מטלטלת. עומר יתמודד עם מחלתו של אביו, מוחמד יעזוב את לוד ואת החברים שהוא כל כך אוהב ויזן יתמודד עם ההשלכות של התנהגותו האלימה. אלה, מורה למוזיקה שעלתה לארץ מברית המועצות לשעבר, פותחת מקהלה בבית ספר ומזמינה אותם לסביבה פנטסטית ומוגנת, שתעמיד במבחן את המציאות שמחוץ לכותלי הכיתה ואת המסע האמיתי המתרחש בנפשותיהם של הילדים.

סוגיות חברתיות ופוליטיות מתוך הסרט

יחסי פריפריה-מרכז.
יחסי יהודים-ערבים.
ערבים מעורבות-חיים נפרדים.
אמנות וחינוך כגשר לשינוי.

לתשומת לב...

הסרט מתאים לתלמידי חט"ב ותיכון אך הוא הוא דורש הכנה ותיווך ובעיקר עיבוד. חשוב לזכור, שסוגיית היחסים בין תושבי ישראל היהודים והערבים היא סוגייה מורכבת אשר עלולה לעורר שיח נפיץ. בנוסף, לחלק מן התלמידים זוהי הכרות ראשונה עם הז'אנר של הקולנוע הדוקומנטרי לכן ההכנה היא משמעותית ביותר.

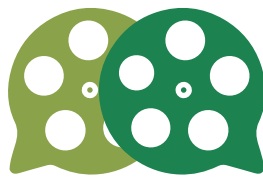
ההמלצה היא לייצר תוכנית בת שלושה חלקים:

הכנה

צפייה

עיבוד

במידה ולוחות הזמנים אינם מאפשרים לבצע תוכנית זאת במפגשים נפרדים, כדאי לבנות מפגש אחד שיכיל את כל ההתייחסויות במידה זאת או אחרת. חשוב לבחור מהיכרותכם עם התלמידים על מה חשוב להתעכב.

פורום קרן כדר

מפגש הכנה

מפגש ההכנה יעסוק בהכנה כללית לצפייה בקולנוע דוקומנטרי ובהכנה ספציפית לסרט "פתח את הפה". מטרת מפגש ההכנה היא לתת לתלמידים "להרגיש בבית" ככל הניתן בעת החשיפה לז'אנר קולנועי חדש, ולסיפור שלחלקם יהיה מוכר ולחלקם זר לחלוטין. להלן מספר הצעות לפעילויות שניתן לשלב אותן יחד למפגש אחד או לחילופין לבחור מתוכן בהתאם לצמן העומד לרשותכם ולצורך שאתם מזהים מהיכרותכם עם התלמידים.

1. הכנה לצפייה בסרט דוקומנטרי

מטרת ההכנה היא לערוך הכרות עם הז'אנר, להבין את הייחודיות שלו ואת ההבדל בינו לבין סוגות אחרות ובייחוד תוכניות ריאליטי.

שאלו את עצמכם, מה לדעתכם יחבר את התלמידים שלכם לסרט הספציפי הזה? מה ירתיע אותם? מה לדעתכם החסם המרכזי של תלמידים לגבי הז'אנר בכללי ולגבי הסרט הספציפי? מה יעזור לצמצם אותו? ומה חשוב שתלמידים ידעו לפני החשיפה לז'אנר?

הצעה לפעילות

הכיתה תתחלק לקבוצות כאשר כל קבוצה תקבל שני קטעי וידאו קצרים. קטע אחד מסרט דוקומנטרי וקטע שני מז'אנרים שונים. רצוי לבחור קטעים העוסקים באותו נושא ושלפחות קטע אחד יהיה מתוך סדרה/סרט המוכרים לתלמידים. ניתן להיעזר בתיקיה לבחירת הסרטונים. התלמידים יערכו השוואה בין הסרטונים בעזרת הטבלה המופיעה בהמשך ויציגו את המסקנות מול הכיתה. בסיום, התובנות על הז'אנר הדוקומנטרי יסוכמו יחדיו.

סוגי הקבוצות

- חדשות מול דוקומנטרי
- תוכנית ריאליטי מול דוקומנטרי
- סרט עלילתי מול דוקומנטרי
- תוכנית דוקו-ריאליטי (תוכנית פורמט) מול דוקומנטרי
- בלוג/וידוי אישי יוטיוב/טיקטוק מול דוקומנטרי
- פרסומת מקור ראשון (רשמי צרכן) מול דוקומנטרי

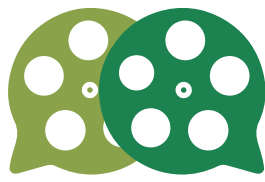
הגדרות:

קולנוע דוקומנטרי/תיעודי - קולנוע המתעד ומצלם את המציאות כפי שהיא ללא התערבות בה. המטרה היא על פי רוב לייצר חוויה אמנותית-אסתטית.

קולנוע עלילתי - מבוסס על תסריט בדוי (גם אם מתאר מקרה אמיתי) ומגולם על ידי שחקנים.

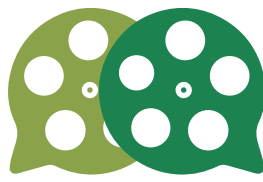
תוכנית ריאליטי - תוכנית שמתעדת אנשים אמיתיים בתוך מסגרת שאינה החיים האמיתיים שלהם (סגורים יחד בוילה או כלואים באי בודד). אין תסריט לדמויות אך יש מהלך מתוכנן ומבנה לפורמט. המטרה היא על פי רוב מסחרית ובידורית.

תוכנית דוקו-ריאליטי - תוכנית שנעה על התפר בין דוקומנטרי לריאליטי. היא מתעדת אנשים אמיתיים אך עם התערבות של ההפקה המבנה פורמט מסוים. הפורמט קרובה יחסית לחיים אמיתיים. כמו למשל - נוסעים ברכב ומדברים על נושא שמוכתב על ידי ההפקה או נפגשים עם בן משפחה שהקשר עימו נותק וכו'.

פורום קרן כדר

קטע 2	קטע 1	שאלה
		מה הם ההבדלים המרכזיים בין הקטעים השונים?
		מה המטרה של כל אחד מהקטעים?
		מה ההבדל באופן ההגשה של הקטעים? בנראות, בשפה האמנותית - צילום, תפאורה, מוזיקה, תסריט וכו'.
		אלו תחושות עורר בך כל אחד מהקטעים?
		מה רמת העניין שעורר בך כל קטע מ-1 עד 10? תחת הקטע שקיבל ציון גבוה יותר כתבו מה בו גרם לעניין?
		איזו תחושה נשארה אצלך לאחר הצפייה? (הנאה, זעזוע, שעמום, עצב וכו')

פורום קרן כדר

מפגש הכנה – המשך

2. הכנה לצפייה בסרט "פתח את הפה"

שלב א:

שימו לב – מטרת תרגיל הפתיחה היא לתת לתלמידים לחוות מעט מהמבוכה והקושי שחשים התלמידים בסרט סביב ההשתתפות במקהלה. יש להתאימו לפי הדינמיקה הכיתתית לוודא שלא יביך מידי או לחילופין לא יביך בכלל.

נסביר לכיתה שלאור שינויי מדיניות של משרד החינוך ורצון לאפשר לתלמידים רבים יותר למצוא תחומי עניין בבה"ס, החל משבוע הבא יצטרף שיעור חדש למערכת. השיעור החדש, שיעור מקהלה, יחליף את שיעור החינוך הגופני אחת לשבועיים וגם הוא יערך בקבוצות נפרדות אשר יחולקו לאחר שהמורה החדשה לפיתוח קול תכיר את יכולותיהם וניסיונם בשירה ותחלק בהתאם. כל תלמיד מתבקש לכתוב האם יש לו ניסיון בשירה והאם ירצה לקחת חלק גם במקהלה הבית ספרית. תוך כדי הכתיבה נאפשר לתגובות להעלות מעצמן וננסה ללקט כמיטב יכולותינו תגובות נלהבות או מתנגדות.

לאחר מספר דקות, נסביר לתלמידים שמדובר בתרגיל והאמת היא שלא נפתח שיעור מקהלה אבל אנחנו עתידים לצפות יחד בסרט על מקהלה בית ספרית ומעניין לשמוע את התחושות שלהם, אלו שנשמעו בקול בכיתה ואילו שלא, בנוגע להשתתפות שלהם במקהלה.

מה זה דורש לשיר בפני קהל?

במה זה שונה ממשחק או ריקוד? מה מרגיש "חשוף" יותר?

לתגובות הנלהבות – ממה הן נובעות? למה זה כייף?

לתגובות המסויגות – ממה נובע החשש?

שלב ב:

נחלק את התלמידים לקבוצות, כאשר כל קבוצה תקבל מקור מידע אחר אודות העיר לוד, תתבקש ללמוד אותו ולהציג את המידע בפני הכיתה כולה.

להלן מספר הצעות למקורות מידע, הנכם מוזמנים לשנות/להוסיף כראות עינכם:

[הבנאליות של הגטו מאת דניאל מונטרסקו](#)

[פשע, הגירה שלילית, ייאוש - לוד רואה את האור? מאת שחר חי](#)

[נתונים סטטיסטיים עבור העיר לוד מהמוסד לביטוח לאומי](#)

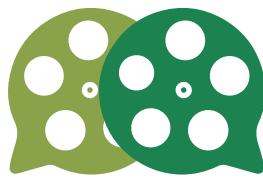
[מצבם העגום של התלמידים הערבים בערים מעורבות מאת מאת: עו"ד עודד רון, בן פרג'ון, ד"ר נסרין](#)

[חדאד חאג'-יחיא](#)

["העתיד שלנו בזבל": התלמידים בלוד שמפחדים ללכת לבית ספר של ערוץ כאן](#)

[הנכבה של לוד של הטלוויזיה החברתית](#)

[חקר מקרה לוד של תוכנית מעוז](#)

פורום קרן כדר

שאלות לדיון:

איזה תמונה עולה מהמידע שהצטבר בכיתה לגבי העיר לוד?
איך זה לגדול בעיר כזאת?

לסיכום, נצפה במליאה בסרטון מטעם ערוץ הכנסת עיר אחת שני עמים בהגשת ד"ר הני זובידה. משך הסרטון 33 דקות, במידה ואין זמן לצפות במלואו מומלץ להתחיל מדקה 18:49 שם מתמקדים בשכונה בה נמצא בית הספר שבסרט.

מפגש צפייה

מפגש הצפייה כולל את הקרנת הסרט אך מתחיל כבר מרגע פרסום האירוע בבה"ס. רצוי לתת נופך חגיגי לאירוע ולשתף את התלמידים בהכנות ובגיוס חבריהם למאורע. ניתן למנות כיתה או קבוצת תלמידים שתהיה אחראית על אירוע ההקרנה. ולפני הכל, חשוב לדאוג למרחב (כיתה/אולם) המתאים מבחינת האמצעים לביצוע ההקרנה.

הצעה לפעילות

סינמה בית ספר – ניתן לחשוב איך הופכים את החלל הבית ספרי ל"אולם קולנוע" (תפאורה, אוריה, כיבוד וכו').

פרסום – כדאי להשקיע זמן ומחשבה בפרסום ההקרנה בבה"ס, למשל לשלוח "טיזרים" ברשתות החברתיות של הכיתות ושל בית הספר. כאשר ההזמנה מגיעה מ"קבוצת השווים" שלהם, התלמידים, על פי רוב, נענים בחיוביות רבה יותר.

הכנות בכיתות – אותה כיתה/קבוצת תלמידים נבחרת יכולה לשמש כקבוצת שגרירי התוכנית. בהנחיית המורה, הם יכולים להעביר את פעילות ההכנה שעברו בעצמם ביתר הכיתות.

ריאיון – במידה והאמן עצמו מתארח רצוי להתכונן לריאיון, ולסבב שאלות תשובות לאחר ההקרנה. שני תלמידים ומורה יכולים להיות מנחי האירוע ולנהל את הריאיון. במידה והאמן לא מגיע פיזית, ניתן לערוך פאנל עם מספר תלמידים נבחרים לאחר ההקרנה ולדון דרך הסרט בסוגיה נבחרת.

מפגש עיבוד

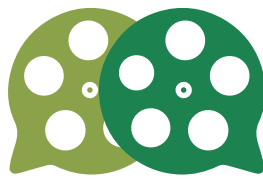
מפגש העיבוד מסכם את תהליך הלמידה סביב הסרט ואת הצפייה עצמה.

שאלו את עצמכם, כיצד נכון להמשיך את השיח לאחר הצפייה בסרט? איך מייצרים שיח משמעותי בעקבות הסרט? כיצד מבררים את החוויה הרגשית שהסרט עורר אצל כל אחד ואחת מהתלמידים באופן כנה וגלוי? איך מעבדים את החוויה הרגשית להבנה/ למידה/ בירור עמדות מחדש?

במידה וערכתם את פעילות ההכנה לצפייה התייחסו לסוגיות שנותרו למחשבה:

האם המידע שאספתם אודות העיר לוד עולה בקנה אחד עם העיר כפי שהיא מצטיירת בסרט?

שימו לב – ההצעות לפעילויות המוצגות לפניכם נוגעות בנושאים שונים. רצוי שהעיבוד יתייחס לכל הנושאים הללו. בהתאם לזמן העומד לרשותכם החליטו כיצד לעביר את הפעילויות. האם לחלק זאת על פני מספר שיעורים? האם לעשות את הפעילויות במלואן או להרכיב מהלך העוסק בכמה נקודות מתוכן?

פורום קרן כדר

הצעה לפעילות

שלב א:

נחלק את הכיתה לשמונה קבוצות. כל קבוצה תקבל אחת מארבעת הדמויות (ניתן להיעזר בתמונותיהם):
אלה, עומר, יזן ומוחמד.
הקבוצות יתבקשו לדון, לכתוב את תשובותיהן ולאחר מכן להציג במליאה:

- ספרו על הדמות בקצרה (כ-3 שורות, מי היא? מה מעניין אותה? מה מאתגר אותה? מה החלום שלה?)
- מה בדמות עניין אתכם?
- האם היה רגע בסרט שהדמות הנ"ל ריגשה אתכם במיוחד? הרגיזה אתכם במיוחד?
- מה השתנה בדמות מתחילת הסרט ועד סופו? האם היא עוברת תהליך? מהו?
- מה הייתם רוצים לשאול אותה?
- אם הייתם צריכים לתת לה עצה – מה היא הייתה?

שאלות למחשבה ודיון במליאה:

מה מחבר בין הילדים הללו בסרט?
מה מחבר אותם לאלה ולמקהלה?

שלב ב:

נפזר את הציטוטים המצורפים בהמשך ברחבי הכיתה (ניתן להדפיסם באמצעות הקובץ [המצורף](#)).
נבקש מהתלמידים לבחור ציטוט אחד שלתחושתם מתחבר לסרט, למהות שלו בצורה הטובה ביותר.
לאחר מכן נבקש מהם להציג בקצרה מדוע בחרו את הציטוט ולנסח במשפט טובנה/תחושה שהם יוצאים עימה מהסרט.

"במה להמתיק ימים אם לא בשירים." נתן זך

"התקשורת האמיתית היא השירה." רובר סאבאטייה

"המוזיקה יודעת עלינו כל מה שיש לנו לדעת על עצמנו." אבות ישורון

"כל מה שילד צריך, זה מבוגר אחד שיאמין בו" הרב שלמה קרליבך

"הנפש שוכחת את הסבל כשלצער יש אחים לצרה וכשהידידות מנחמת אותה." ויליאם שייקספיר

"החינוך היעיל ביותר הוא לתת לילד לשחק בדברים נפלאים." אפלטון

"העוני הוא הסוג הגרוע ביותר של אלימות." מהטמה גנדי

"המוזיקה מעניקה שלוות נפש לאלה שאין להם מנוח." פאבלו קזאלס

"מורה בינוני אומר, מורה טוב מסביר, מורה מצוין מדגים, מורה מושלם מעורר השראה." ויליאם ארתור וורד

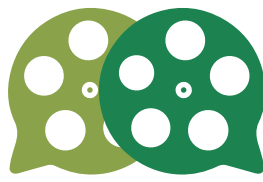
"מוזיקה שוטפת מהנפש את האבק של חיי היום-יום." ברתלוד אאורבך

"המוזיקה מביעה את שלא ניתן לומר על מה שאי אפשר להחריש." ויקטור הוגו

"מורה משפיע לנצח; הוא אף פעם לא יכול לדעת היכן נגמרת השפעתו." פרופסור הנרי אדמס

"עוני עצום ממדים ואי-שוויון מחפיר הם מקורות סבל כל כך גדולים בזמן הזה - זמן שבו העולם מתגאה בהתפתחויות עוצרות נשימה במדע, בטכנולוגיה, בתעשייה ובצבירת הון... העוני איננו טבעי.

הוא מעשה ידי-אדם, וניתן להתגבר עליו ולהעלים אותו על ידי פעולות אנושיות." נלסון מנדלה

פורום קרן כדר

שלב ג:

לסיכום, אמנות מייצרת חוויה רגשית אוניברסלית ובאמצעות כך מחברת בין בני אדם. אמנות יכולה להוות גשר ושפה משותפת (גם כשדוברים שפה שונה). המורה אלה מתחברת לילדים בסרט באמצעות השירה. הקהל מתחבר לילדים ולסיפור שלהם באמצעות הקולנוע. נצפה בסרטון של מיזם קולולם (עיבוד לשיר "מישהו איתי כאן") הפועל במטרה להראות כיצד ניתן לרתום את הכוח בהרמוניה מוזיקלית ולהשתמש בו ליצירת הרמוניה אנושית.

הצעה לפעילות נוספת

אין כמו יפו?

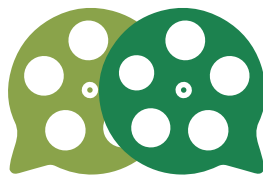
כמו עוד מספר ערים בישראל, יפו היא עיר מעורבת. לחלק מהתלמידים זוהי המציאות היומיומית ולחלק זה רחוק וזר. גם בערים מעורבות, מרבית מערכות החינוך נפרדות ויש מספר מצומצם של בתי ספר מעורבים (אחד מהם משתתף בסרט).

שלב א:

התלמידים יתבקשו לכתוב במחברותיהם 5-10 משפחות שכנים (מהבניין, הרחוב או השכונה) שהם מכירים. לאחר מכן, עליהם לכתוב באילו מאפיינים אותן משפחות דומות לשלהן ובאילו שונות מהן. (מס' נפשות, מידת דתיות, מגזר, שפה, תחומי עניין וכו'). במליאה, נתבונן על המיפוי שערכו התלמידים ונשאל: מי גר בסביבה בה מרבית המשפחות דומות למשפחה שלו? מי גר בסביבה בה השוני גדול? מה הופך את השוני לגדול יותר? באופן טבעי, בני אדם נוטים לגור ליד אנשים שדומים להם. ראו לדוגמה את כל הרובעים האתניים המפרסמים בחו"ל (כמו China town). ובכל זאת, מקומות רבים מכילים מגוון אוכלוסיות כמו למשל יפו המופיעה סרט. איזה מקומות נוספים כאלו אתם מכירים בעולם? כיצד האוכלוסיות השונות מסתדרות ביניהם במקומות אלו? נקרין קטע מהמחזמר "סיפור הפרברים" העוסק בסכסוך בין האוכלוסייה המקומית לאוכלוסיית המהגרים על השליטה בשכונה. האם אתם מכירים ערים מעורבות נוספות בארץ? האם המצב ביניהם דומה או שונה? נקרין קטע מהסרט "ילדי השלום" המספר את סיפורו של היישוב המעורב נווה שלום.

שלב ב:

בפעילות הבאה נערוך דיבייט (תחרות ויכוחים) סביב שלושת הסוגיות הבאות:
חיים בעיר מעורבת – בעד/נגד
לימודים בבה"ס מעורב – בעד/נגד
לימודי השפה הערבית בבתי ספר יהודים כלימודי חובה – בעד/נגד
נחלק את הכיתה לשש קבוצות. כאשר כל קבוצה תקבל את הסוגייה שעלייה לבחון ואת העמדה שהיא מתבקשת לייצג (בעד או נגד). חשוב להבהיר לתלמידים שהם מתבקשים לייצג את העמדה הנבחרת גם אם היא מאוד שונה מעמדתם האישית. על מנת לרתום את התלמידים ניתן להכריז על תחרות נושאת פרסים לקבוצה שתצליח

פורום קרן כדר

לשכנע בצורה הטובה ביותר.
כל קבוצה צריכה להכין את הטיעונים הטובים ביותר וכמו כן לנסות לסדוק את הטיעונים שהיא צופה שהקבוצה היריבה שלהם תטען.
לאחר ההכנה הקבוצתית, נערוך את הדיבייט במליאה ובתום הזמן המוקצב הכיתה בהצבעה או המורה יכריעו מי מהקבוצות טענה בצורה הטובה ביותר.
לסיכום, בסופו של דבר אין כמו קשר אישי לייצר חיבורים, להפחית פחדים ולהוריד חסמים. מוזמנים לצפות בפרק של "סליחה על השאלה" על הציבור הערבי.